

[Cat/Cast] Apunts sobre la sentència del cas Aturem el Parlament

LAIA SERRA | LA DIRECTA :: 30/07/2014

Tratándose de una sentencia importante sobre la libertad de expresión y el derecho a la protesta, puede ser útil proporcionar algunas pautas para entender su argumentario.

[Català]

Laia Serra ha estat advocada al cas Aturem el Parlament.

La sentència del cas Parlament pels fets del 15 de juny del 2011 ha aixecat una onada de polèmica per l'absolució de tots els encausats excepte un d'ells que és condemnat per una falta de danys. La sentència dictada per dos jutges, compta amb un vot particular dissident del tercer, que pretén la condemna d'alguns encausats. Els mesos d'abril i maig de 2014 es va celebrar el judici a Madrid, obligant els encausats a desplaçar-se repetides vegades fins al polígon de San Fernando d'Henares on es troba l'Audiència Nacional. El cas va tenir molta difusió i va suscitar reaccions de solidaritat arreu de l'Estat. L'acusació va ser dirigida per la Fiscalia. La Generalitat, el Parlament i Manos Limpias van actuar a remolc però mantenint les acusacions fins al final. Les acusacions demanaven entre 3 i 8 anys de presó pels delictes contra les altes institucions de l'estat, atemptat contra l'autoritat i associació il·lícita. El lletrat del Parlament, seguint el mandat de la cambra, va demanar l'indult en cas de condemna, per evitar ingressos a presó. Tractant-se d'una sentència important sobre la llibertat d'expressió i el dret a la protesta, pot ser útil proporcionar algunes pautes per entendre el seu argumentari.

Sobre la detenció dels encausats a la via pública i a la Ciutat de la Justícia. La sentència qüestiona la legalitat de detencions, atès que la policia afirmava ja haver identificat els encausats i sobretot per la finalitat de fer-los fotos contra la seva voluntat per incriminar-los, i sense presència d'advocat. Es fa incís en les detencions dels encausats a la Ciutat de la Justícia, quan ja s'havien posat a disposició de la justícia; actuació que va ser criticada fins i tot per la Sala de Govern del Tribunal Superior de Justícia. Malgrat això, opta per tenir en compte aquelles fotos, que van ser incorporades als informes pericials fisonòmics, al·legant que es podrien haver obtingut per vies menys invasives.

Sobre el reportatge fotogràfic policial dels encausats. La sentència entén que sotmetre l'encausat a un reportatge fotogràfic policial va constituir una autèntica diligència de prova incriminatòria, no només identificativa, ja que es tractava d'una inspecció i reconeixement corporal i de la captació de la seva imatge. Li atorga una naturalesa similar a la del reconeixement en roda o al de la realització d'un cos d'escriptura, diligències a les quals un es pot negar. S'afectava el dret a la intimitat i a la mateixa imatge, reflex de la dignitat de la persona, més encara quan s'anaven a incorporar les imatges a bases de dades policials. A la majoria d'encausats se'ls van fer fotos sense ni tan sols tenir la cobertura d'una resolució judicial motivada, obligatòria en cas d'afectació de drets fonamentals. Quan finalment es va dictar es basava en les normes que regulen la mera identificació. També era innecessària, ja

que es podien identificar els sospitosos per altres mètodes. Tot i així qualifica la vulneració de drets com a lleu i resol la destrucció de les imatges a la fi del procés judicial.

Sobre la manca d'assistència lletrada en la sessió fotogràfica policial. La sentència recrimina que no s'assegurés l'assistència lletrada i de retruc afirma que les fotos que es van incorporar als informes pericials per ser proves obtingudes amb vulneració de drets no havien de ser tingudes en compte. Per determinar la identitat dels encausats, la sentència opta per comparar el material gràfic aportat amb la gravació del judici a on hi apareixen.

Sobre els informes pericials fisonòmics fets per la policia per identificar els encausats. La sentència fa seves les crítiques de les defenses respecte de les perícies fisonòmiques policials: eren estandarditzades per tots els encausats, no establien els marges d'error, no tenien en compte que la gesticulació pot deformar els trets morfològics, no establien mesures ni graus de certesa i van ser realitzades amb Photoshop, quan existeixen programes informàtics molt avançats i efectius per determinar correspondències d'identitat. La sentència es decanta per no expulsar aquella prova del procés però sí per fer-ne un ús crític.

Sobre les imatges aportades al procés: les dels mitjans de comunicació, les policials i les de Youtube. La sentència determina que el qüestionament de les imatges per part de les defenses era correcte i que se'ls hi havien vulnerat els drets en impedir-nos practicar prova sobre l'autenticitat i complitud de les mateixes durant la investigació. El DVD editat per la policia amb gravacions i imatges dels fets era parcial en la selecció del material, barrejava llocs i moments diferents, i descontextualitzava els fets que pretenia reproduir. Conclou no utilitzar-lo com a eina narrativa però sí per situar els encausats en aquell lloc i moment.

Sobre la convocatòria de la manifestació. La sentència recull la difusió pública de la convocatòria sota el lema "Aturem el Parlament" que no pretenia paralitzar l'activitat parlamentària sinó impedir l'aprovació del projecte de pressupostos i en cap cas amb violència o coacció. Esmenta que el fet que la policia decidís obrir una sola porta d'accés al recinte va fer que la confrontació amb els parlamentaris fos inevitable. El dispositiu policial va estar mal planificat i improvisat segons diversos dels parlamentaris que van declarar al judici.

Sobre la responsabilitat pels incidents amb els parlamentaris. La sentència recull que molts dels parlamentaris que van declarar van desdibuixar el relat que plantejava escenes de confrontacions molt intenses a les portes de la cambra. Va quedar clar que en aquella concentració, van haver-hi situacions d'interpel·lació, de manca de respecte fins i tot de contacte físic als parlamentaris, però no d'agressió, d'intimidació ni d'amenaça greu, que eren precisament les que integraven el delictes contra les altes institucions de l'Estat. La sentència aposta per l'absolució dels encausats, bé per la manca de prova sobre la seva identificació o bé per entendre no delictiva la seva conducta, en alguns casos per no ser contrària a la norma i en alguns casos per ser insignificant. Opta per condemnar la pintada a la gavardina de Montserrat Tura amb una falta de danys.

Sobre el dret aplicable al cas. La sentència comença dient que el dret de reunió i manifestació protegeix la reunió pacífica i sense armes. El pluralisme polític està estretament vinculat al dret a la llibertat d'expressió, manifestació col·lectiva del dret de

reunió, que coadjuva a la formació i existència d'una institució política que és l'opinió pública, condició prèvia i necessària per a l'exercici d'altres drets com el de participació pública de la ciutadania. La democràcia es sustenta en un debat públic autèntic, en la crítica als qui acaparen el poder. Per això l'expressió pública de la ciutadania ha de ser objecte d'afavoriment i protecció. Per a molts grups socials el dret a manifestació és a la pràctica un dels pocs mitjans de què disposen per expressar públicament les seves idees i reivindicacions. La Constitució compromet els poders públics a la promoció efectiva de la llibertat i igualtat entres els individus i els grups i a facilitar a tothom la vida pública. La llibertat d'expressió i de reunió tenen una posició preferent en l'ordre constitucional. S'ha d'admetre un cert excés en el seu exercici si es vol dotar d'una mínima eficàcia la protesta i la crítica com a mecanismes de contrapès en la democràcia.

Sobre l'acció dels piquets davant del Parlament el 15J. La sentència entén provat que es volia ocupar l'entorn del Parlament per dirigir als parlamentaris, als mitjans i a la societat el rebuig a les reformes legislatives. L'acció col·lectiva s'emmarcava dins del dret de reunió i manifestació, al cor mateix del concepte i de l'exercici de la democràcia. La figura del piquet o 'escrache' estableix un espai de confrontació físic i simbòlic o polític, en què l'Estat ha d'evitar la intimidació tot deixant una oportunitat raonable a la confrontació. La protesta davant del Parlament hauria d'haver estat pautaada per l'autoritat, per establir una delimitació de l'espai d'acció col·lectiva. Així la topada entre manifestants i parlamentaris va ser inevitable.

Sobre el límit de la intervenció del dret penal en relació a conductes emmarcades en un dret fonamental. La sentència exposa que el dret de manifestació i reunió constitueix un límit per qui fa les lleis i també pel jutge que les aplica. El dret penal, quan es tracta de jutjar conductes que tenen a veure amb l'exercici d'un dret fonamental, ha de delimitar si es tracta del seu exercici efectiu, d'un abús o excés en el mateix o d'un exercici només aparent d'aquell dret. Partint de la lògica que una conducta no pot ser considerada com l'exercici d'un dret i com un delictes alhora, s'ha de tenir en compte el factor del respecte al principi de proporcionalitat i el de la prohibició de la desincentivació en l'exercici dels drets fonamentals. No es pot aplicar el dret penal per convertir-lo en un obstacle i per tant no es poden aplicar penes de presó en el terreny del discurs polític. La sanció penal només seria constitucionalment legítima si l'acció constituís un mer exercici aparent del dret. Segons la sentència, les conductes provades durant el judici consistien a participar en la manifestació reivindicant drets socials i serveis públics, limitant-se a fer acte de presència.

Sobre els delictes pels quals s'acusava. El delictes contra les altes institucions de l'Estat no havia estat mai aplicat fins llavors i per tant sorgien discrepàncies sobre quines conductes l'integraven. La sentència entén que el principi de proporcionalitat imposa que només les conductes greus tendents a impedir l'accés al Parlament o a coaccionar la lliure voluntat dels parlamentaris són delictives. Precisa que formalment, aixecar els braços, caminar rere un parlamentari o posar-s'hi davant, pot semblar coactiu, però que materialment, no tenien prou entitat ni capacitat per a comprometre el normal exercici de la funció parlamentària. Conclou que les accions dels encausats eren expressió pública de la crítica. Respecte del delictes d'atemptat contra l'autoritat contra parlamentari, entén que no és d'aplicació perquè l'anterior delictes li és més específic i no es pot castigar l'afronta als parlamentaris dos cops. Pel que fa al delictes d'associació il·lícita, sostingut només per Manos Limpias, no es va

esforçar a demostrar-lo i per tant entén que decau.

[Castellano]

Apuntes sobre la sentencia del caso Paremos el Parlamento

Laia Serra ha sido abogada al caso Paremos el Parlamento.

La sentencia del caso Parlamento por los hechos del 15 de junio del 2011 ha levantado una ola de polémica por la absolución de todos los encausados excepto uno de ellos que es condenado por una falta de daños. La sentencia dictada por dos jueces, cuenta con un voto particular disidente del tercero, que pretende la condena de algunos encausados. Los meses de abril y mayo de 2014 se celebró el juicio en Madrid, obligando a los encausados a desplazarse repetidas veces hasta el polígono de San Fernando de Henares donde se encuentra la Audiencia Nacional. El caso tuvo mucha difusión y suscitó reacciones de solidaridad en todo el Estado. La acusación fue dirigida por la Fiscalía. La Generalitat, el Parlamento y Manos Limpias actuaron a remolque pero manteniendo las acusaciones hasta el final. Las acusaciones pedían entre 3 y 8 años de prisión por los delitos contra las altas instituciones del estado, atentado contra la autoridad y asociación ilícita. El letrado del Parlamento, siguiendo el mandato de la cámara, pidió el indulto en caso de condena, para evitar ingresos a prisión. Tratándose de una sentencia importante sobre la libertad de expresión y el derecho a la protesta, puede ser útil proporcionar algunas pautas para entender su argumentario.

Sobre la detención de los encausados en la vía pública y en la Ciudad de la Justicia. La sentencia cuestiona la legalidad de detenciones, dado que la policía afirmaba ya haber identificado los encausados y sobre todo para el fin de hacerles fotos contra su voluntad para incriminar-, y sin presencia de abogado. Se hace hincapié en las detenciones de los encausados en la Ciudad de la Justicia, cuando ya se habían puesto a disposición de la justicia; actuación que fue criticada incluso por la Sala de Gobierno del Tribunal Superior de Justicia. Sin embargo, opta por tener en cuenta aquellas fotos, que fueron incorporadas a los informes periciales fisonómicos, alegando que se podrían haber obtenido por vías menos invasivas.

Sobre el reportaje fotográfico policial de los encausados. La sentencia entiende que someter el encausado a un reportaje fotográfico policial constituyó una auténtica diligencia de prueba incriminatoria, no sólo identificativa, ya que se trataba de una inspección y reconocimiento corporal y de la captación de su imagen. Le otorga una naturaleza similar a la del reconocimiento en rueda o al de la realización de un cuerpo de escritura, diligencias a las que uno se puede negar. Afectaba el derecho a la intimidad y a la propia imagen, reflejo de la dignidad de la persona, más aún cuando se iban a incorporar las imágenes a bases de datos policiales. A la mayoría de encausados se les hicieron fotos sin ni siquiera tener la cobertura de una resolución judicial motivada, obligatoria en caso de afectación de derechos fundamentales. Cuando finalmente se dictó se basaba en las normas que regulan la mera identificación. También era innecesaria, ya que se podían identificar a los sospechosos por otros métodos. Aún así califica la vulneración de derechos como leve y resuelve la destrucción de las imágenes al final del proceso judicial.

Sobre la falta de asistencia letrada en la sesión fotográfica policial. La sentencia recrimina que no se asegurase la asistencia letrada y de paso afirma que las fotos que se incorporaron a los informes periciales para ser pruebas obtenidas con vulneración de derechos no debían ser tenidas en cuenta. Para determinar la identidad de los encausados, la sentencia opta por comparar el material gráfico aportado con la grabación del juicio donde aparecen.

Sobre los informes periciales fisonómicos hechos por la policía para identificar a los encausados. La sentencia hace suyas las críticas de las defensas respecto de las pericias fisonómicas policiales: eran estandarizadas para todos los encausados, no establecían los márgenes de error, no tenían en cuenta que la gesticulación puede deformar los rasgos morfológicos, no establecían medidas ni grados de certeza y fueron realizadas con Photoshop, cuando existen programas informáticos muy avanzados y efectivos para determinar correspondencias de identidad. La sentencia se decanta por no expulsar aquella prueba del proceso pero sí para hacer un uso crítico.

Sobre las imágenes aportadas al proceso: las de los medios de comunicación, las policiales y las de Youtube. La sentencia determina que el cuestionamiento de las imágenes por parte de las defensas era correcto y que se les habían vulnerado los derechos en impedirnos practicar prueba sobre la autenticidad y completitud de las mismas durante la investigación. El DVD editado por la policía con grabaciones e imágenes de los hechos era parcial en la selección del material, mezclaba lugares y momentos diferentes, y descontextualizaba los hechos que pretendía reproducir. Concluye no utilizarlo como herramienta narrativa pero sí para situar los encausados en aquel lugar y momento.

Sobre la convocatoria de la manifestación. La sentencia recoge la difusión pública de la convocatoria bajo el lema "Paremos el Parlamento" que no pretendía paralizar la actividad parlamentaria sino impedir la aprobación del proyecto de presupuestos y en ningún caso con violencia o coacción. Menciona que el hecho de que la policía decidiera abrir una sola puerta de acceso al recinto hizo que la confrontación con los parlamentarios fuera inevitable. El dispositivo policial estuvo mal planificado e improvisado según varios de los parlamentarios que declararon en el juicio.

Sobre la responsabilidad por los incidentes con los parlamentarios. La sentencia recoge que muchos de los parlamentarios que declararon desdibujaron el relato que planteaba escenas de confrontaciones muy intensas en las puertas de la cámara. Quedó claro que en aquella concentración, hubo situaciones de interpelación, de falta de respeto incluso de contacto físico a los parlamentarios, pero no de agresión, de intimidación ni de amenaza grave, que eran precisamente las que integraban el delito contra las altas instituciones del Estado. La sentencia apuesta por la absolución de los encausados, bien por la falta de prueba sobre su identificación o para entender no delictiva su conducta, en algunos casos por no ser contraria a la norma y en algunos casos para ser insignificante. Opta por condenar la pintada en la gabardina de Montserrat Tura con una falta de daños.

Sobre el derecho aplicable al caso. La sentencia comienza diciendo que el derecho de reunión y manifestación protege la reunión pacífica y sin armas. El pluralismo político está estrechamente vinculado al derecho a la libertad de expresión, manifestación colectiva del derecho de reunión, que coadyuva a la formación y existencia de una institución política que

es la opinión pública, condición previa y necesaria para el ejercicio de otros derechos como el de participación pública de la ciudadanía. La democracia se sustenta en un debate público auténtico, en la crítica a los que acaparan el poder. Por eso la expresión pública de la ciudadanía debe ser objeto de favorecimiento y protección. Para muchos grupos sociales el derecho a manifestación es en la práctica uno de los pocos medios de que disponen para expresar públicamente sus ideas y reivindicaciones. La Constitución compromete a los poderes públicos a la promoción efectiva de la libertad e igualdad entre los individuos y los grupos ya facilitar a todos la vida pública. La libertad de expresión y de reunión tienen una posición preferente en el orden constitucional. Hay que admitir un cierto exceso en su ejercicio si se quiere dotar de una mínima eficacia la protesta y la crítica como mecanismos de contrapeso en la democracia.

Sobre la acción de los piquetes ante el Parlamento el 15J. La sentencia entiende probado que se quería ocupar el entorno del Parlamento para dirigir a los parlamentarios, a los medios y a la sociedad el rechazo a las reformas legislativas. La acción colectiva se enmarcaba dentro del derecho de reunión y manifestación, en el corazón mismo del concepto y del ejercicio de la democracia. La figura del piquete o 'escrache' establece un espacio de confrontación físico y simbólico o político, en el que el Estado debe evitar la intimidación dejando una oportunidad razonable a la confrontación. La protesta ante el Parlamento debería haber sido pautada por la autoridad, para establecer una delimitación del espacio de acción colectiva. Así el choque entre manifestantes y parlamentarios fue inevitable.

Sobre el límite de la intervención del derecho penal en relación a conductas enmarcadas en un derecho fundamental. La sentencia expone que el derecho de manifestación y reunión constituye un límite para quien hace las leyes y también por el juez que las aplica. El derecho penal, cuando se trata de juzgar conductas que tienen que ver con el ejercicio de un derecho fundamental, debe delimitar si se trata de su ejercicio efectivo, de un abuso o exceso en el mismo o de un ejercicio sólo aparente de ese derecho. Partiendo de la lógica que una conducta no puede ser considerada como el ejercicio de un derecho y como un delito vez, se debe tener en cuenta el factor del respeto al principio de proporcionalidad y el de la prohibición de la desincentivación en el ejercicio de los derechos fundamentales. No se puede aplicar el derecho penal para convertirlo en un obstáculo y por tanto no se pueden aplicar penas de prisión en el terreno del discurso político. La sanción penal sólo sería constitucionalmente legítima si la acción constituyera un mero ejercicio aparente del derecho. Según la sentencia, las conductas probadas durante el juicio consistían en participar en la manifestación reivindicando derechos sociales y servicios públicos, limitándose a hacer acto de presencia.

Sobre los delitos por los que se acusaba. El delito contra las altas instituciones del Estado no había sido nunca aplicado hasta entonces y por tanto surgían discrepancias sobre qué conductas lo integraban. La sentencia entiende que el principio de proporcionalidad impone que sólo las conductas graves tendentes a impedir el acceso al Parlamento o coaccionar la libre voluntad de los parlamentarios son delictivas. Precisa que formalmente, levantar los brazos, caminar tras un parlamentario o ponerse delante, puede parecer coactivo, pero que materialmente no tenían suficiente entidad ni capacidad para comprometer el normal ejercicio de la función parlamentaria. Concluye que las acciones de los encausados eran

expresión pública de la crítica. Respecto del delito de atentado contra la autoridad contra parlamentario, entiende que no es de aplicación porque el anterior delito le es más específico y no se puede castigar la afronta los parlamentarios dos veces. En cuanto al delito de asociación ilícita, sostenido sólo por Manos Limpias, no se esforzó en demostrarlo y por tanto entiende que decae.

Traducido por La Haine

<https://ppcc.lahaine.org/cat-cast-apunts-sobre-la-sentencia-del-c>